SISTA DAGARNA I ANDRA VÄRLDSKRIGET –

MED FÄLTREGEMENTET I 44.

En småkylig aprilnatt l945 med klar himmel och aning om vår i fjällen marcherar femte kompaniet,från Andra bataljonen,Infanteriregemente 44 mot norska gränsen.Vi har lätt packning,det skall visst gå fort.Lastbilarna kommer efter oss med ryggsäckar och allt annat som ett fältförband kan behöva den här natten.
Rykten går nämligen att tyskarna ämnar kapitulera i Norge och sen som ett lämmeltåg välla in över gränsen till Sverige.Där skall vi avväpna dem,förlägga dem som krigsfångar och sen skicka hem dom till ett sönderbombat Tyskland.
Det är inte mycket kvar nu av Tredje Riket Tidningen Expressen skrev "På norska sidan av svensk- norska gränsen är anhopningen av tyska trupper nu väldig.Varenda gränsby är överfylld av militär som väntar på att få gå över gränsen till Sverige för att interneras"Det fanns visst då runt 300.000 tyskar i Norge.

VI ÄR VÄLTRÄNADE

Och vi är den allra nyaste av årsklasser som kallats upp till gränsen.Vi är födda l923 och har gjort värnplikten l944, Vi har legat på Kungsbäck för utbildning i ett år nu.innan dess har vi alla varit beordrade att i de stora skogarna runt Hamrånge och Romsen utföra vår hjälp till bränsleförsörjningen - vi var tvungna att hugga ved för 600 kr. Med en inkomst av cirka l0 kr. om dagen ,ovana som vi var, kan man förstså att det tog månader för de flesta av oss.Vi hade några stockholmare i huggarkojan som inte kunde skilja mellan tall och gran,en klättrade upp i en tall och började uppifrån kapa alla grenarna... Men vi hade skickliga instruktörer från skogsfolkets djupa led.Verktyg och kläder bestod staten med,och maten som vår kocka Greta i Grosstjärn lagade var av högsta klass.Vi mådde helt enkelt bra av lagom motion och god mat.Goda bäddar kunde man knappast tala om,vi låg två och två i dubbelbritsar.Plåttaket var vår väderkleksstation.Den som vaknade först lyssnade om möjligen ett regnväder smattrade på taket. - då vände vi oss på andra sidan och sov hela förmiddagen!

VI TILLHÖR FÄLTREGEMENTET I 44

Och det betyder att vi tillhör Gävleborgs försvarsområde och är en dubblering av I l4 Fältregemente.I vårt län kunde vi alltså under kriget sätta upp och underhålla två fältregementen förutom ubildningsenheten på Kungsbäck i Gävle,moderregementet I 14
Nu hade vi ovanpå skogsarbetet fått ett års utbildning , avslipat med en vinterutbildning i Jämtland.Sällan skall avlastningen mitt i natten med temperatur under -40 grader på Ragunda station glömmas.Nya skidskor formade fötterna till blåfrusna paket.Köldskador i mängd,nedkylningar,sviter som skulle komma fram långt senare och kanske bli livsvariga blev resultatet av denna Fimbulnatt.I Tältförläggningen rådde samma kyla som utomhus,svår att elda bort,det tog flera dar innan det blev varmt.

SEN FOR VI TILL STORA DALDANSEN

Vinter- och köldträningen avslutades med en jättestor fältmanöver i Dalarna. Vi låg som smågrisar i halm i våra godsvagnar,och efter något dygn var vi framme I Leksand. Sen gick Stora daldansen rakt västerut där fienden höll till.
Vi tränade västerut då - tyskarna låg ju på andra sidan gränsen,och hade varit inne på vårt område och kopplat in sig på vår telefoni,de lär ha avlyssnat hela teletrafiken på vår sida. .Och vi var många,jag vill minnas att det var l20.000 svenska soldater,de flesta -43-or som åkte skidor dag och natt. Vi jagades av stridsvagnar som skulle vara fienden.De var vitmålade.Vi hade vita kläder,skidorna var vita och bilar och ambulanser likaså .Hästarna hade vita skynken,det var Brunte,Freja,Blixten och alla de andra - också de inmönstrade till försvar av fosterlandet.Trygga bondpojkar körde slädarna som på sommartid var kärror.De tog sig fram överallt.Stridsvagnar och bilar var inte att tänka på i storskogen.Brunte var överlägsen!Vi åkte delvis i Vasaloppsspåret,vi var tusende och åter tusende på väg till gränsen.
I Rättvik blev vi påhejade av de amerikanska och brittiska flygare som var internerade där efter att ha flugit vilse eller på annat sätt måste nödlanda i Sverige.Det var nog första gången jag såg en svart man eller neger som vi sa då.

KOMPANICHEFEN HETTE ALSTERLUND

Han kom visst från generalstaben och skulle skaffa sig erfarenhet av gränskrig eller vad det nu kunde bli.Han låg i vårt tält - kompanistabens och hade en hemlig stor portfölj med alla krigshemligheter i.
Vi åkte skidor i 36 timmar.En soldatkamrat började yra en natt där vi åkte,han såg små hundar bredvid fanjunkarn och kossor som stod i buskarna.Han klarade sig inte längre,vi stoppade honom i en bårsäck,absolut varmt och skönt och bara en liten glugg för munnen,Sen drog vi honom på släpbår hela natten i skidspåret,när det blev ett "stando" (betyder stopp på militärsvenska) var vi fram och avlyssnade honom,om han ännu levde.Det gjorde han,och på morron när det grydde i snödiset hittade vi en ambulans på en landsväg,där fick han lägga sig och skickades till militärsjukhuset i Mora. Där slutade hans skidmanöver - men han kom tillbaka om några veckor,l2 kg lättare och en mage som enligt bataljonsläkaren såg ut som på en nyförlöst mamma.
Mat såg vi inte mycket av under nanövern - den kom som vanligt fram när eld upphör hade blåsts.Så stod vi där med ett berg av falukorv,brödpaket,limpor och kilovis med utmärkt smältost. Ätning anbefalldes - innan dess hade vi girigt gnagt i oss allt och Kapten sa en natt:"Ät upp reservprovianten,ta chokladbiten också."..En liten fest som belöning för vår tapperhet i fält.

SÅ BLEV VI KRIGSPLACERADE

Vi åkte tåg hem till Gävle.Vi fick nu lämna in hela "vinterkriget" och sen skickades vi till Högbo utanför Sandviken där vi fick ut spiller nya prylar.Vi skulle nu kallas för Andra Bataljonen I 44.Och 5:te kompaniet för vår del.Och på breven skulle det bara stå som adress: "Fältpost 302 2l" Alltså också vi ynglingar, Hälsingarnas sista krigsbataljon under andra världskriget bodde nu någonstans i Sverige.
Men nu kan det avslöjas: Vårt tåg gick till Hede i Härjedalen,Sen fick vi gå till Funäsdalen där vi blev förlagda och fick avlösa Jämtlands Fältjägare.Nu var det mars l945. Vi förlades i masonithyddor.De var nu väl inbodda efter fem år,där hade många bott sen den 9 april 940 då

tyskarna ockuperade Norge.vi skulle bevaka och försvara vår gräns .Vi hade utsikt över fjället Skarvarna.,och Anåfjället bjöd fortfarande på härlig skidåkning.Första söndagen besteg vi toppen,köpte mjölk i en fjällgård och bjöds på kaffe.
Nu började de långa dagarna - vi var l200 unga män från Gästrikland-Hälsingland och södra Dalarna.,vår uppgift var att i "elfte timmen" vänta ut kriget.

VI SKÖTTE "GULA KLINIKEN ".
Där bodde kompanistaben under ledning av Stabsfurir Stenholm från Ala.Där sköttes också som namnet visar sjukvården på kompaniet.Där fanns sjukvårdarna Blomberg från Avesta,Blomkvist från Hofors,Krans från Segersta,Wimark från Sunnäs och Schön från Askesta.Så fanns där kuskarna Larsson och Westling,O- och gasspecialisten Maylan från Sandarne och ordonnansen Norman från Gävle och några fler. På mornarna kom de soldater som sjukanmälde sig.Vi fick marchera till "Sjukan" med dem.Ibland hade vi sjukvårdare den största plutonen!Det var alla sorters krämpor,förkylningar förstås som vi ofta botade själv med hostsirup som var väldigt god och eftertraktad.Magnecyl hörde förstås till utrustningen.Specialister var vi på skavsår.Och killen som i sömnen eller hur det var satte foten mot den glödheta kaminen sköttes i tältförläggningen med mycket gott resultat.Och en bra doktor, två ibland gjorde resten.

VI HADE TABLETTER I SJUKVÅRDSVÄSKAN
I vår sjukvårdsväska fanns också starkare grejer som morfin och en hel del smärtstillande tabletter.Och även en burk "Fenopromin" (Jag tror den hette så) Det låg en bruksanvisning i burken från Militärapoteket "att denna medicin får endast användas för prestationshöjande åtgärd vid extrem trötthet och utmattning." Ingen hade givit oss någon instruktion om detta knark ,för det var det nog frågan om.En sergeant kom en natt under dalamanövern och ville ha en dylik tablett, det var tydligen känt bland befälet att de fanns.Men jag vågade inte ge honom någon,jag visste inte hur resultatet skulle bli.Han fick utan att veta det något lugnande i stället (sic!) och hela natten hördes hans röst i mörkret bland de frasande skidorna: "Ooj,va pigg jag blev!"Det var första gången jag på nära håll iakttog att "tron verkar allt".Och jag som var så rädd att han skulle somna.Men jag höll mej undan resten av natten,det kunde ju bli en epidemi.Det fanns fler trötta sergeanter!
Styrkt i våra medicinska kunskaper började vi nu också att tillverka emsersalt.Det visade sig nämligen att en fänrik borde botas från sin besvärliga hosta som hördes långväga,kanske ända till fi. Det fanns inget emsersalt på sjukhuset heller.Det var inrymt i ett turisthotell i byn.Och för fänriken var det huskuren som gällde,han måste ha emsersalt!
Raskt letade vi upp receptet i "Sjuksköterskans Hjälpreda" som vi hade ett ex av. Sen gick vi till kocken och tiggde salt och bikarbonat som vi blandade i lämplig dos och sedan började fänriken med kuren,och blev snart påtagligt bättre .Jag visste nog var skon klämde: Han borde sluta röka!
Dagarna gick,det rådde lugn vid gränsen som sagt ända till slutet av april.Tiden togs till vara med skidåkning och övningar i fjällterrängen.En dag när vi handlöst störtade utför fjället med pulkor,kulsprutor,ammunition och många tunga saker som vi drog med oss körde en ung Söderhamnsgrabb rakt in i ett träd.Han tillhörde inte vårt kompani - men hans kamrater skulle rycka fram vidare och bara ropade åt oss: "Ta hand om grabben!"
Det visade sig att han var djupt medvetslös. Vi tittade om han hade några skador,det hade han tydligen inte som vi kunde se i snödrivans "undersökningsbord".Alltså var det att genast stoppa ner honom i vår varma bårsäck och placera honom på släpbåren som jag tror var av modell l890 så där.Men vi drog och slet,hasade ner i branten,men så småningom var vi nere vid landsvägen.Där skulle våra bilar komma ganska snart,och det dröjde inte heller länge förrän vi

sjukvårdare med den fortfarande medvetslöse grabben lastats upp bland allt annat på lastbilsflaket. Om ungefär en timma var vi vid sjukan,där fanns doktorn,och just när vi lastade av honom började han röra på sig. Vi skidade hem till vårt,och sen såg vi honom inte mer.
Men när jag efter kriget gick över Köpmantorget i Söderhamn några månader senare kom han gående där frisk och i bästa form!

VACKRA DAGAR

Dagarna gick under rutinuppdrag,kriget hörde vi inte mycket av.Kapten håller i alla fall en del intressanta försvarsföredrag i matsalen där vi får se hur tyskarnas front rullas upp och att de allierade nu är djupt inne i Tyskland.Och så tog sig ryssarna ända fram till Rikskansliet i Berlin.Plötsligt hör vi i den lilla radio vi har på väggen i matsalen att Hitler är död.Det var ju ett väntat dödsfall och väckte väldigt lite uppseende,faktiskt. Eftersom vi ändå väntar att något skall hända vid vår gräns fortsätter våra promenader mot gränsen ännu ett par nätter. En dag kommer kapten och vill ha några från staben med ut på ett prov.Vi får med våra kamouflagefärgade tältdelar bygga oss ett litet tält för bara tre,fyra pers.Kapten och några fler från staben ska ligga där.Och i detta lilla skymme ska vi enligt kapten söka skydd ute på fjället under nattten om det nu skulle bryta ut några sorts incidenter. Vi skall nu pröva att ligga där,kapten sätter ut pappfigurer i terrängen strax ovanför tältet.När han väl skyddad blåser i en visselpipa skall vi rusa ut och besinningslöst skjuta så mycket vi kan på pappfigurerna.En ganska livsfarlig övning , men gäller det så gäller det.
Annars går vi ut själva med våra fina pistoler tillverkade i Huskvarna.Senaste nytt. Och vi lägger oss uppe i berget och skjuter prick på tändsticksaskar,flaskor och allt möjligt. Många kom och ville prova våra pistoler.Men de var ju farliga med sin korta pipa som i ovan hand fladdrade åt alla håll.Men det gick bra.

VI HINNER FIRA VALBORG PÅ FJÄLLET.

Valborgsmäss gick in med löfte om krigets snara slut.Vi firar kvällen med en v äldig brasa som bataljonen rest på sluttningen av Funäsdalsberget. Vårsånger bestods av militärer. Och vårtalaren är ingen mindre än bataljonschefen Torsten Påhlgren,han manar fram bilden av en ny tid och vänder sig västerut med en hälsning till Norge.Han är verklig veteran - det var han som fick ta emot Kung Haakon,Kronprins Olav och fler ur norska regeringen när de jagats in på svenskt territorium strax efter den 9 april l940..Pinsamt nog
bestämde vår regering att de snarast måste avvisas. Det var vår Major som fick ta det ansvaret.

FÖRSTA DAGARNA I MAJ.

Vi äter,sover och väntar.Befälet verkar oroliga.Vi får inte veta något. Sen köper vi ett ex.av den nya tidningen "EXPRESSEN" för den 7 maj.Där får vi veta mer om vad vi hade hört i radio, nämligen att Tyskland hade kapitulerat. Men - att det var ovissst vad som skulle ske i Norge.Scenariot med de flyende tyskarna som skulle välla in över svenska gränsen står ännu som en sista risk för svensk trupp att tvingas vara med i ett slutdrama som naturligtvis skulle skapa kaos.,vrede och kanske blodspillan i onödan.
Vi vet nu 60 år efteråt att det var de allierade med Eisenhover i spetsen som avstyrde svensk medverkan."Vad ska svenskarna ha med det att göra - de har minsann inte gjort något förut när

det verkligen behövdes.” De ville inte ha oss med. Och väl var det.Men min skarpa kapten Curt Alsterlund skrev till mej långt senare och sa:”Vårt kompani skulle ha gått i täten”.Därför dessa nattvandringar.Och den gamle krigaren verkade lätt besviken!

NU KNASTRAR RADION IGEN

Det är den 8 maj.l945. En tisdag.vi står i matsalen tätt sammanpackade och lyssnar.”Tyskland har nu också kapitulerat i Norge” Då slutade vår väntansfyllda, allt beslutsammare krigsberedskap som pågått sedan den l sept.l939..Kriget var slut i Europa.Tyskarna i Norge skulle hållas på plats av norska och allierade trupper.Den evakuering som tyskarna påbörjat i riktning mot den svenska gränsen nerifrån gränsen mot Charlottenberg,Årjäng med flera platser inställs. Från Röros som var närmaste norska stad i vår närhet meddelas att allt är lugnt. Norge var åter fritt.Och efter några dagar är våra mannar med i Röros och firar segern bland norsk ungdom.De kommer tillbaka behängda med norska frihetssymboler.
Och några dar senare möter jag en norsk “hjemmefrontsman” i kavaj och slips,men med armbindel i norska färgerna rött,vitt,blått. Och vid höften dinglar en amerikansk maskinpistol av senaste snitt. Han skrider värdigt fram genom Funäsdalen.Folk ser beundrande efter honom. Kanske skulle han köpa snus i Konsum!

ATT STÄDA FJÄLLET FRÅN MINOR

Nu får bataljonens alla kompanier till uppgift att städa bort minor, pentyltråd, försåt och hinder,som legat där i fjällen sedan l940. Samt rulla upp taggtråd och öppna vägar .Det var en farlig hantering som krävde stor kunskap om minfält och minnycklar samt utpräglat sinne för absolut försiktighet.På lastbilar far våra kamrater i väg ut i terrängen sedan vi delat ut första förband till alla. De blir borta någon vecka.När de kommer tillbaka,lyckligtvis oskadda så har de också presenter med åt oss övriga.. De har nämligen också tagit med sig hem de förråd av nödproviant som vi lagt ut upp i fjället avsett för flyktingar från Norge,som kanske gått flera dar utan mat. En stark wellpapplåda ungefär som en stor bok bildar omslaget.Inne i lådan ligger hårt bröd,kex,chokladbitar,syrliga och söta karameller,cigaretter,tändstickor och första förband. Säkert hade detta varit till nytta under extrema förhållanden.Det som är kvar får vi käka upp.
Någon dag senare är det bestämt att vi skall åka hem i mitten av juni.Innan dess skall vi städa upp i vår by.Ta farväl av fjällfolket,gå på kafferep på flera ställen,möta kyrkoherde Georg Granberg som blivit mycket populär udner krigsåren.Och äta vår sista gräddtårta på Jonssons kafe som på grund av freden hotas av nedläggning!
V får också avlyssna kapten Alsterlunds sista “krigsföredrag”.Han tycktes vara en kunnig strateg. Nu har han luskat fram att vi minsann inte skall var alltför säkra - tyskarna är visserligen väck,men på Nordkaletten,på norsk mark står Röda armen - det är ovisst om de i rappet skall lämna Norge! Så vi måste veta också det. De gav sig dock iväg - men det här var kaptens vink om det s.k. “Kalla Kriget” som skulle komma - och som vi fick vänja oss vid med täta fältförbandsövningar,ofta i Gävletrakten där förutsättningarna oftast var att “Anfall har riktats mot värn och batterier på gästrikekusten,och främmande trupp har landstigit vid Bönans fyr som ockuperats.” Pang i bygget - nu var det nya väderstreck som gällde,,och repgubbrna flängde på sina cyklar för att hinna stoppa ryssen före Gävle!
Men vår”beredskap var god” som Per-Albin sade l939.Det var nog sannare nu efter kriget.

HEMÅT FÖRSOMMAREN 1945

Och så bär det hemåt en vacker junikväll.Nu åker vi lastbil,och nere vid närmaste järnvägsstation står fina tredje-klassvagnar och väntar på oss.Skulle tro att kaparn och bat.chefen har en förstaklassvagn någonstans.Det vore dom minsann värda som vetat av detta krig och denna beredskap ända sedan l939. Så avrustas vi vid Högbo Herrgård,det blir stor mottagning för regementschefen,överste Carl Hamnström.Regementsmusiken spelar.I den minnesskrift som regementet gav ut: "Hälsinge Regemente i beredskap l939-l945 sammanfattas dessa år så här:"Sex hälsingesoldater ha fallit på sina poster.I vördnad böja vi våra huvuden inför deras minne.Vi stå i ödmjuk tacksamhet för den underbara nåden att ha fått se den dag,då alla övriga av våra landskaps söner återvända helbrägda till sina fredliga värv i vår skonade del i en värld av gravar."

Korpral l3l9 Schön

Fältpost 30221

Bengt Schön Aspnäsgatan 1,70215 Örebro.Denna kopia gjord 2008

Hela artikeln tillägnad Fältregementet I 44 vars sista soldater i fält vi blev! Grunden var årsklass 1943.Vi var Andra Bat,under chefskap av Major Påhlgren,stabschef Kapten Rosenius. Avrustade i Högbo.Jag har en samling bra bilder från bat sista dagar och på väg hem.Kan lånas ut för scanning! Bengt Schön småningom Fänrik och fältpräst vid Norra Smålands reg.I23.